

Bir Kongre Öncesi: Şubat 2004'te Toplanacak Olan 4'üncü Türkiye İktisat Kongresi Üzerine Sekiz Paragraf

Ruşen ÇİFÇİOĞLU

Genellikle kongrelerle ilgili yazılar, kongre sonrasında yazılır ve başlıkları da, "**Bir Kongrenin Ardından**" diye başlar. Bu değerlendirme notunda ise, 2003 / 38 sayılı Başbakanlık Genelgesi uyarınca, **17-20 Şubat 2004** tarihleri arasında **İzmir**'de toplanacak olan **4. Türkiye İktisat Kongresi**'nin ardından değil de öncesinden kimi noktalara dikkat çekilecektir.

1. <http://www.dpt.gov.tr/tik2004/teblig/davet1.html> adresinde ye alan Devlet Planlama Teşkilatı'nın davet yazısında, kongrenin amacı; "*Avrupa Birliğine tam üyelik perspektifinde, ülkemizin ekonomik ve sosyal gelişmesinin daha ileri aşamalara ulaştırılmasına ve Uzun Vadeli Strateji ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda öngörülen doğrultuda hızla bilgi toplumuna dönüştürülmesine yönelik öneriler geliştirilmesi*" olarak belirlenmiştir.
2. Oysa umut ediyordum ki, *4. Türkiye İktisat Kongresi* Cumhuriyetimizin 80. yılında Türkiye'nin içinde bulunduğu durumdan *bir silkinmede bulunmasını sağlayacak bir hareket noktası olsun. Ancak, amaç paragrafındaki tematik içerik böyle bir umudu boşa çıkarmaktadır. Ayrıca, ana niteliklerine sahip çıkıp geliştirilecek olan "Cumhuriyet Trenimizin 21. yüzyılda makas değiştirmek zorunluluğu"*na en ufak bir vurgu dahi yoktur. Oysa Cumhuriyet'ten bu yana 4'üncü defa toplanacak kongrenin böyle bir perspektifi olması gerekmez miydi? Bu du-

rum, kongre düzenleyicilerinin 2001'de planlanmış ve ancak kriz koşulları bahanesi ve tasarruf tedbirleri gerekçesiyle ertelenen kongreyi gerçekleştirmenin ötesinde bir amaçları olmadığını düşündürmektedir.

3. Kongre amacının ifade edildiği kısımdan hareketle; uluslararası gelişmeler bağlamında; Doğu Akdeniz çanağında giderek kristalize olan AB - ABD çekişmesini (özellikle de Kıbrıs'ın durumu ve dolaylı olarak da yakın zamanda Ege ve Yunanistan ile ilgili meseleler); Orta Doğudaki (halen) Irak merkezli ancak her an bölgenin diğer alanlarına sirayet edebilecek olan çatışmalar ve bu bağlamda muhtemel <<yeni>> Orta Doğu şekillenmesini (İran ve Suriye ve de İsrail'de düşünülmeli); Şah Denizini doğudan (Afganistan) kuşatarak Kafkasları da kontrol altında tutma manevrasını giderek artıran ABD taktikleri ile çevrilmiş Türkiye'nin stratejik olanakları ve bu olanaklar dahilindeki çıkarları / tercihlerini tek bir seçeneğe kilitlenmiş olduğunu bir kere daha belirtmeliyim. Eğer uluslararası alandaki bölge ve yakın coğrafyadaki muhtemel gelişme patikaları göz ardı edilirse, **kongrede tartışılacak konuların, yapılacak analizlerin ve bağlı olarak da önerilecek politika çıkarımlarının oldukça eksik ve orta dönemde de geçerliliğini tartışmalı kılacağından endişe etmekteyim.**
4. Kanımca Türkiye, yazıda bahsedilen "amaca" özellikle nerede ise son yirmi yıldır hata ve doğruları ile sadık kalmış olup bu **sadakatın sonuçları da hepimizin malumudur.** Kaldı ki zaten bu amaç; VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın 23-25. sayfalarında yer alan "Uzun Vadeli Gelişmenin Temel Amaçları ve Stratejisi (2001 - 2023)" bir kez daha teyid edilmiş durumdadır. Bu bağlamda yeni ekonomi yönetiminin, de her ne kadar kendilerince hazırlanmamış olsa da, bu uzun vadeli stratejiyle **uyum içinde** olduğu anlaşılmaktadır.
5. Bir başka nokta da, **çalışma grupları meselesidir. "2004 Türkiye İktisat Kongresi Çalışma Grupları Listesi"**^(*) ndeki 22'li kategorik ayrıma zihnen katılmak mümkün olamamaktadır. Bu ayırım esas alı-

(*) **Çalışma Grupları:** Mali Piyasalar, Fiyat İstikrarı, Yabancı Sermaye, Büyüme Stratejileri, Tarımsal Yapıda Dönüşüm, Sanayi Gelişme Stratejileri ve Rekabet Gücünün Artırılması, Kobi, Enerji, Ulaştırma, Turizm, Müteahhitlik Hizmetleri, Eğitim ve İnsan Gücü, İstihdamın Artırılması ve İşgücü Piyasası, Bilim ve Teknoloji Politikaları, Afet Yönetim, Sağlık Reformu, Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele, Bölgesel Gelişme, Avrupa Birliğine Katılım Müzakerelerine Hazırlık, Avrupa Birliği İle İlişkilerde Özel Sektör ve Sivil Toplum Örgütlerinin Rolü, Küreselleşme ve Bölgesel Entegrasyon Sürecinde Türkiye'nin Çok Taraflı Ekonomik İşbirlikleri, Bilgi Ekonomisine ve Bilgi Toplumuna Geçiş.

narak hazırlanacak her konuya ilişkin raporlar ya bir çok nokta ve konuyu ıskalayacak ya da birçok nokta ve konuyu tekrarlamak durumunda kalacak ve hatta çelişecektir. Ayrıca, bu 22 gruba ait sorumlulu kurumlar da fazlaca izaha muhtaç durumdadır. Bir iki örnekle somutlaştırmak istiyorum. Örneğin, Mali Piyasaları tek başına Türkiye Bankalar Birliği'ne vermek gibi ya da Sanayileşme Stratejileri Grubunun koordinasyonunun Tusiad'a, Bölgesel Gelişme Stratejileri'nin de Ege Ekonomiyi Geliştirme Vakfı'na verilmesi gibi. Bu bağlamda şöyle bir çıkarsama yapmama izin veriniz. Yine, son yirmi yıllık sürecin "genel olarak" iktisat politikaları tasarımıdaki eksik ya da yanlışlıklar sürdürülmektedir. Zira anlaşıldığı üzere, reel kesim tek başına, mali piyasalar da tek başına strateji geliştirme gayretleri içerisinde olacaklardır. Oysa, bu iki kesimin (reel kesim-mali kesim) ortak bir amaç fonksiyonu etrafında birlikte ve yeniden organize edilmesi gerekliliğinin çok önemli olduğunun altını çizmek isterim. Başta bankacılık kesimi olmak üzere mali piyasaların bizatihi varlık nedeni / asli fonksiyonu reel kesimi fonlayarak iktisadi büyümeye finansal destek sağlamak değil midir? Ancak, bu 22'li gruplandırma, Kongreyi tasarlayanların, yine *yaşayarak öğrenme eğilimi* içerisinde olduklarını anlamamızı kolaylaştırmaktadır.

6. *Birlikte ve yeniden tasarım / inşâ sürecinde, "Devlet" de olmak durumdadır.* Kongre'nin çalışma grupları kategorilendirilmesinde, bu noktaya nerede ise hiç rastlanılmamaktadır. Oysa, iktisadi gelişmelerini başarı ile tamamlanmış ülkelerin *bu başarıları edinme süreçlerinde (bugünkü değil) "Devlet" in temel fonksiyonları da hepimizin malumudur.* Kaldı ki, meselenin *bölgesel dengesizlikleri giderme ya da "bölgesel gelişme stratejileri" bağlamında bu nokta çok daha hayati değil midir?*
7. Kongre arifesinde *"başka" gibi görülebilen / algılanabilen ve fakat oldukça önemli bir hususu da göz ardı etmemeliyiz* diye düşünmekteyim. O da şudur. **Türkiye İdari Yapısı'nın tümü kökten değiştirilmektedir.** Kasım 2003 itibariyle hazırlanmış olan **Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı** ile, <<üniter devlet yerine federal devlet amaçlanırken, sosyal devlet kazanımları eritilmekte, piyasa adına devlet / kamu yasaklanmaktadır>> ve tasarımın oluşturduğu kurgu ile <<merkezi idarenin yetkileri yerele devredilirken, yerele bırakılan yetkilerin kullanımı da şirketlere aktarılmaktadır>> tartışmaları gündemde oldukça önemli bir yer işgal etmeye başlamıştır (*Daha uzun*

bir sürede gündem de kalacaktır). Kamu Yönetimi Temel Kanunu Tasarısı, hukuk sistemimizde "çerçeve yasa" kavramı bulunmamasına rağmen bir "çerçeve yasa" biçiminde takdim edilerek, *Kamu Personel Rejimi Yasa Taslağı; Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Taslağı; Özel İdare, Büyükşehir ve Belediye Kanunu taslakları; Bölge Kalkınma Ajansı Kanunu Taslağı; Üst Kurullar Kanunu Taslağı; KİT (Kamu Sermayeli Şirketler) Yasa Taslağı; İdari Usul Taslakları; Sosyal Güvenlik Sistemi Yasa Tasarısı* gibi ilave tasarılarla tamamlanacağı da merkezi otorite yetkilileri tarafından beyan edilmektedir.

8. O halde, 17-20 Şubat 2004'te İzmir'de toplanacak olan 4. Türkiye İktisat Kongresi, hadi tartışılacak olan "iktisat" bellidir diyelim amma << Hangi Türkiye'yi >> tartışacaktır? Bu soruyu sormak en doğal hakkımız değil midir?

Kongre öncesine ilişkin değerlendirmelerimizi, *katılımcılara esin kaynağı oluşturması dileğiyle Prof. Dr. Korkut Boratav'ın 29 Ekim 2003 tarihli Cumhuriyet Gazetesindeki yer alan "Cumhuriyet Tarihinden Parlak ve Karanlık Sayfalar"* başlıklı yazısının bir bölümünü buraya aktararak nihayetlendirelim

<< (..)

Cumhuriyetin ilk on yılına damgasını vuran anayasa, hukuk ve eğitim düzenindeki devrimci yenilikler, bu parlak sayfaların başta gelen örnekleridir. Giderek artan sayıda düşünürün bu görüşe katılmadığını; bu devrimci dönüşümleri "tepeden inme, Batı'dan ithal, Tanzimat reformculuğunun devamı" diye küçümsediğini biliyoruz. Ancak aynı insanların bugünlerde "AB'nin baskı ve katkılarıyla demokratikleşme" stratejisini hararetle savunduklarını da hatırlatalım.

Cumhuriyetin ekonomi alanındaki parlak sayfalarına da bakalım. Ben- ce, 1930 sonrasında zayıf ve kırılğan Türkiye ekonomisini insafsızca sarsan büyük buhran karşısında, önce korumacılığa, sonra devletçi sanayileşmeye geçiş, Türkiye iktisat tarihinin bir yüz akıdır. Bu sayede ekonomi, 1932-1939 yılları arasında (ve dış kaynak kullanmadan) yüzde 7.9'luk büyüme ile Cumhuriyet yıllarının en dinamik sanayileşme dönemini gerçekleştirmiştir.

Cumhuriyeti yönetenler bu pozitif seçeneği, tartışarak ve "sınama-yanılma" yöntemleriyle buldular. Adeta "doğal" olan diğer seçenek, o yıllarda moda olan liberal çizginin buhran koşullarında da olduğu gibi sürdürülme-

si idi. Bu, ekonominin, 1930 sonrasında Batı dünyasının bunalım yörüngesine girmesi ve küçülmesi anlamına gelecekti. Almanya'ya, İtalya'ya ve Doğu Avrupa'ya faşizmi getiren bu yönelişin Türkiye'de Cumhuriyet rejiminin geleceğini tehdit altına sürüklemesi kaçınılmaz olacaktı.

Kemalist rejim ise, İkinci Dünya Savaşı'na giden kritik yıllarda, korumacılık- devletçilik sentezi sayesinde buhran koşullarını bir birikim ve gelişim sürecine dönüştürebilmiş ve tüm emekçi katmanların reel gelirlerinin yükseltilebilmesinin mümkün olduğunu göstermiştir. Bu, halk sınıfları açısından Cumhuriyet rejimine meşruiyet kazandıran önemli bir edininim olmuştur.

Parlak sayfaları niçin Cumhuriyetin ilk on beş yılıyla sınırlı tutalım? Türkiye Cumhuriyeti'ni Avrupa türü demokrasiye taşıyan en önemli ve sağlıklı dönüşüm, "Kopenhag kriterlerine uyum yasaları" değil, 1961 Anayasası'dır. Ve Türkiye demokrasi tarihinin "altın çağı" bu anayasayı hayata geçiren sonraki yıllardır. Bölüşüm ilişkileri ve büyüme başarımı bakımından da aynı yılları parlak bir dönem olarak nitelendirmek mümkün: 1962-1976 yıllarının ortalama büyüme hızı (ancak bu kez dış açıklar vererek) yüzde 6.9'dur; emekçi sınıflar bu büyüme sürecinin nimetlerini paylaşmışlar, örgütlenme düzeyleri ve ideolojik olgunlaşma bakımından Batı Avrupa'ya yaklaşan bir gelişme çizgisi yakalamışlardır.

(...) >>